

infosida

PROGRAMA PER A LA PREVENCIÓ I L'ASSISTÈNCIA DE LA SIDA

Generalitat de Catalunya
Departament de Sanitat
i Seguretat Social

TRANSMISSIÓ DE L'HIV PER VIA SEXUAL: IDEES BÀSIQUES PER TREBALLAR EN LA MODIFICACIÓ DELS COMPORTAMENTS DE RISC ^{1, 2, 3}

L'atenció primària de salut (APS) té un paper important en la prevenció de la transmissió de l'HIV per via sexual. Després d'esbrinar si hi ha risc de contagi per a l'usuari i quins són els obstacles específics que l'impedeixen protegir-se (info-sida núm. 19), el professional d'APS dialoga amb ell/a sobre aquestes situacions amb la finalitat de poder-lo/a ajudar a desenvolupar recursos que els facilitin la protecció en les seves relacions sexuals⁴.

Sexe més segur

El sexe més segur consisteix en evitar o, si escau, modificar les pràctiques sexuals que s'associen amb el contagi de la infecció per l'HIV i de les altres malalties de transmissió sexual⁴.

Per animar l'usuari a integrar el sexe més segur en les seves relacions sexuals, es parla amb ell/a dels avantatges i inconvenients que troba en aquesta pràctica.

D'aquesta forma, el professional sanitari pot conèixer el seu grau de motivació i ajudar-lo a trobar les seves estratègies per abordar els obstacles detectats⁵.

Si la persona no es protegeix davant les pràctiques sexuals que poden comportar risc, perquè no aconsegueix que la seva parella es posi un preservatiu o participi en activitats sexuals sense penetració, cal parlar amb ell/a sobre la forma de dialogar d'una manera més eficaç amb la parella sobre el tema⁶. Algunes de les raons per les quals no s'utilitza el preservatiu són:

- Quan hi ha por del que pugui pensar la parella si se li ofereix un preservatiu (pensarà que sóc una persona fàcil, que me'n vaig al llit amb tothom...). En aquestes situacions, el professional anima l'usuari a donar més importància a la necessitat de protegir-se que a aquestes idees expressades.

- Si s'ofereix el preservatiu a la parella de forma que no l'incita a usar-lo (parlant d'una manera agressiva, entrant en llargues discussions, parlant de virus o malalties...) o bé sense tenir el preservatiu a la vista. En aquest cas, se li pot suggerir que utilitzi un tipus de comunicació més desenfadada i que inclogui l'oferiment del preservatiu dins del mateix joc sexual, usant frases com: "Mira què tinc per a tu!" o d'altres de semblants.

- Quan la parella posa dificultats per usar-lo amb frases com: "No, amb mi no necessitem utilitzar això" o "Els preservatius em

"El professional sanitari ha d'ajudar l'usuari a trobar les seves estratègies per abordar els obstacles detectats"

treuen la sensibilitat". En aquesta situació és important que l'usuari sigui capaç d'expressar a la seva parella la importància del preservatiu en la protecció de la salut de tots dos, recalçant el fet que moltes persones utilitzen els pre-

servatius en les seves relacions sexuals i que cap relació no val tant com per córrer el risc de contagiar-se amb l'HIV o altres gèrmens. En el cas que després de parlar-ne encara s'hi continuï negant, sempre se li pot suggerir al pacient que faci activitats sexuals plaents que no impliquin penetració anal o vaginal⁷.

COMUNICAT 20

FEBRER 1999

Travessera de
les Corts 131-159,
Pavelló Ave Maria,
08028 Barcelona

Servei telefònic gratuït
d'atenció al públic:

900 21 22 22

"El preservatiu protegeix, de forma eficaç, contra la transmissió de l'HIV"

Protecció

1- PRESERVATIU MASCULÍ

És una funda de làtex fina que protegeix, de forma eficaç, contra la transmissió de l'HIV i dels altres microorganismes responsables de malalties de transmissió sexual, així com de l'embaràs. N'hi ha de molts tipus, de volums diferents, de més sensibles, amb sabors, amb o sense lubricació, etc. D'acord amb la pràctica sexual que es vol realitzar, alguns són més apropiats que altres: així, si una persona practica el sexe anal, els preservatius han de ser lubricats (i, a més, s'hi ha d'afegir lubricant); en canvi, si es practica el sexe oral, els preservatius ideals són els no lubricats i els que tenen sabors.

Abans de donar informació a l'usuari sobre el preservatiu, convé preguntar-li si ha tingut experiències prèvies d'ús del preservatiu i si ha tingut alguna dificultat amb la seva utilització, per dialogar-hi. Els problemes observats més freqüentment són: el trencament, que el preservatiu es quedi dintre de la parella en el moment de retirar-lo, que l'home es posi el preservatiu massa tard (quan ja ha començat la penetració) i la manca de sensibilitat⁴.

El trencament s'acostuma a produir perquè l'usuari no treu l'aire de la punta del preservatiu en el moment de col·locar-se'l i, per tant, quan es produeix l'ejaculació, no hi ha espai per al semen. Per evitar-ho, cal agafar amb dos dits la punta del preservatiu en el moment de treure'l de l'emballatge i mantenir-lo agafat així fins a la seva col·locació total (fins a la base del penis).

Si l'home espera a tenir el penis flàccid per retirar el preservatiu, pot succeir que aquest i el semen es quedin dintre de la vagina o del recte. Per evitar aquest problema, cal que quan l'home

noti que està perdent l'erecció, subjecti el preservatiu a la base del penis amb els dits i es retiri per evitar que aquest es quedi dintre de la seva parella.

De vegades, a l'usuari li fa vergonya explicar aquest succés i afirma que el preservatiu se li ha trencat. El professional sanitari haurà de tenir present aquesta possible eventualitat quan n'abordi el tema⁸.

Com que el preservatiu pot alterar la sensibilitat a l'home, hi ha alguns que prefereixen iniciar la penetració sense preservatiu i col·locar-se'l just abans de l'ejaculació. Aquesta col·locació tardana del preservatiu pot tenir com a conseqüència la transmissió de l'HIV i d'altres microorganismes, a través del líquid preseminal, i també l'embaràs.

Per compensar la possible disminució de sensibilitat, se li pot recomanar al pacient que, abans de posar-se el preservatiu, faci amb la seva parella pràctiques, com el sexe oral o les carícies suaus a les cames i l'abdomen, que li augmentin l'excitació. També se li pot recomanar que vagi provant diferents tipus de preservatius, fins trobar aquell que li disminueixi menys la sensibilitat.

2- PRESERVATIU FEMENÍ

És una funda de poliuretà lubricat que cobreix la part interior de la vagina i protegeix la dona del contagi de l'HIV, d'altres gèrmens i dels embarassos no desitjats. Els seus avantatges i desavantatges es descriuen a la Taula 1.

El professional d'APS pot promocionar, des de la seva consulta, l'ús del preservatiu femení, donant informació sobre la seva existència, els avantatges d'aquest mètode i la seva forma de col·locació. També haurà de tenir empatia amb la usuària respecte als desavantatges que verbalitzi i animar-la a buscar idees i estratègies per integrar aquest mètode dins de les seves relacions sexuals.

Taula 1

Avantatges i desavantatges del preservatiu femení	
Avantatges	<ul style="list-style-type: none"> • no cal esperar a què l'home tingui l'erecció per col·locar-lo • altera menys la sensibilitat que el preservatiu masculí • a la dona, li atorga el poder de decisió: no depèn de l'home per protegir-se ni li cal negociar-ho • està més lubricat que el preservatiu masculí • augmenta el plaer sexual de la dona, pel frec de l'anella externa amb l'entrada de la vagina
Desavantatges	<ul style="list-style-type: none"> • es més car que el preservatiu masculí • es tracta d'un mètode poc conegut i, per tant, a algunes dones els genera un cert grau d'angoixa • l'anella externa és visible, la qual cosa no agrada a algunes dones • es més difícil de trobar que el preservatiu masculí

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. *Canadian AIDS News: Researchers review determinants of HIV-related risk behaviour.* Doinaldson T., Ottawa: Health Canada. Vol. X, n° 1. tardor 1997.
2. *NCPS. AIDS community demonstration projects: what we have learned.* Atlanta: 1992.
3. *Organización Mundial de la Salud, Declaración de la reunión consultiva sobre pruebas y consejo en la infección por el VIH.* Ginebra, 1992.
4. *Rodés A, Valverde C. Manual d'educació per a la prevenció de la infecció pel VIH.* Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1995.
5. *Miller WR, Rollnick S. Motivational interviewing; Preparing people to change addictive behaviour.* New York: Guilford Press, 1991.
6. *Bayés R. Sida y psicología.* Barcelona: Martínez Roca, 1995.
7. *Richardson D. Safer Sex: The guide for woman today.* London: Pandora, 1990.
8. *Blake J. Risky times: How to be AIDS-Smart and Stay Healthy.* New York: Workman, 1990.
9. *Bond T. HIV Counselling: Report on National Survey and Consultation.* 1990.

Estudi sobre metodologies d'assessorament i suport en relació amb l'HIV/sida ⁹

En aquest estudi de l'any 1990, es va concloure que la informació sobre mecanismes de transmissió de l'HIV s'ha de donar individualitzada, escoltant l'usuari i donant-li suport emocional i ajudant-lo a

prendre la decisió de canviar les seves conductes de risc i a desenvolupar estratègies i habilitats per fer aquest canvi.

En la prevenció de l'HIV, s'ha d'afavorir la comunicació eficaç amb l'usuari, tenint en compte la seva situació, les seves idees i les seves respostes emocionals.

VIGILÀNCIA EPIDEMIOLÒGICA DE LA INFECCIÓ PER L'HIV A CATALUNYA

Des de l'any 1981, en què es van notificar els primers casos, fins ara, la vigilància epidemiològica de la sida ha estat una eina fonamental per al coneixement de les característiques de l'epidèmia, de la seva evolució i de les vies de transmissió.

Si bé els registres de casos de sida han estat un instrument clau per al coneixement de la malaltia, la seva utilització en exclusiva presenta una sèrie de limitacions en l'estudi de la situació actual i de l'evolució de l'epidèmia, que són degudes a les característiques de la infecció (període d'incubació llarg, variabilitat dels criteris de definició de cas), i als problemes derivats de tot sistema de declaració dels casos (retards en la declaració, falta de cobertura i d'exhaustivitat...).

Per aquest motiu, amb la finalitat d'estimar la pre-

valença i la distribució de la infecció per l'HIV, i de monitorar les tendències al llarg del temps⁴, el Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la Sida de Catalunya (CEESCAT) ha dissenyat una sèrie d'estudis en determinats grups que són representatius de la població general i, en particular, de segments amb un risc més alt d'infecció per l'HIV (poblacions sentinelles). En un futur pròxim, s'afegirà la declaració de la infecció per l'HIV dins de l'estratègia d'estudi de l'epidèmia.

A la Taula 2, es recull els estudis en poblacions sentinelles que han estat realitzats fins ara. En ells, la prevalença de la infecció varia molt entre els grups analitzats, oscil·lant entre el 0,01 %, en les donacions de sang, i el 50 %, en els usuaris de drogues per via parenteral.

Taula 2

Població (nom del projecte)	Prevalença	
	Any	%
Mostres de laboratoris de microbiologia hospitalària ^{1,a} (HIVLAB)	1996	5,2
	1997	4,1
Nadons (mares) ^{2,b} (HIVNADO)	1996	0,31
	1997	0,22
Població general que sol·licita la detecció d'anticossos anti-HIV en centres alternatius ^{3,a} (HIVDEVO)	1995	4,1
	1996	3,3
Clients de centres d'MTS ^{1,a} (HIVMTS)	1994	5,3
	1995	4,2
Donants de sang ^{4,a} (HIVSANG)	1995	0,0137
	1996	0,0116
Població penitenciària ^{1,a} (HIVPRESO)	1996	37,1
	1997	35,1
Població general hospitalària ^{2,a} (HIVHOSP)	1995	1,61
	1996	1,42
Homes que tenen relacions amb altres homes ^{3,c} (HIVHOM)	1995	14,2
Usuaris de drogues per via parenteral: reclutats al carrer ^{3,c} (HIVUDVCP)	1993	51
	1996	50
Usuaris de drogues per via parenteral que inicien tractament ^{1,a} (HIVUDVPT)	1996*	47,9
	1997*	44,5

* Període gener-juny.
Mètodes de cribratge: ¹ Voluntari confidencial, ² Anònim no relacionat, ³ Voluntari anònim, ⁴ Obligatori confidencial.
Mostra biològica: ^a Sèrum, ^b Sang seca, ^c Saliva
Font: Informe anual del Sistema integrat de vigilància epidemiològica de l'HIV/sida a Catalunya (SIVES). CEESCAT 1997.

REFERÈNCIES

BIBLIOGRÀFIQUES

1. Casabona J. Métodos para la Vigilancia Epidemiológica en la infección por el VIH. Abstract nº 115. 14 Reunión Científica de la SEE. Zaragoza 1996. Gaceta sanitaria 1996; 56 sup 2: 76-77.

Sida Studi

Adreça: Sant Pere més alt, 17 bxs.

Telèfon: 93 268 14 84

Fax: 93 268 23 18

Correu electrònic: sidastud@lix.intercom.es

Objectius: recollir i difondre la informació sobre diversos aspectes de l'HIV/sida, i col·laborar en la seva prevenció, en l'educació per a la salut i en l'atenció de les persones afectades.

Recursos que ofereix:

- Centre de documentació: tota mena de documents científics, de divulgació, literatura grisa, reculls de premsa i material educatiu (vídeos, pósters, diapositives...) sobre aspectes mèdics, psicosocials, ètics i legals relacionats amb l'HIV/sida. A més de l'atenció directa al públic, es poden fer consultes per telèfon, correu, e-mail o fax, i el material educatiu es pot deixar en préstec amb un dipòsit assequible. Tots els serveis són gratuïts.

- Pàgina web de Sida Studi (<http://www.intercom.es/sidastud/>); L'accés és lliure i dona la informació que es recull a la Taula de Webs sobre el Sida

- Programes de prevenció: creació de tallers de sexualitat i prevenció de la sida per a joves (escolaritzats o no), educadors, pares i adults, joves amb disminucions físiques, psíquiques i/o sensorials, i població reclusa i/o amb problemes de drogodependències.

Agenda

- II CONGRESO NACIONAL DE SANIDAD PENITENCIARIA 5-7 de novembre de 1998. Lloc: Hotel Princesa Sofía Intercontinental. Tractarà sobre: drogodependències, MTS i HIV/sida, hepatitis i programes vacunals, tuberculosi i educació sanitària, organització i gestió i salut mental.

Informació i inscripció: Mizar Travel. C/Josep Irla i Bosch, 5, entl 1a. 08034 Barcelona. Tel.: 93 280 11 88. Fax: 93 205 57 99. E-mail: mizar@chi.es

- ASPECTES CLINICOEPIDEMIOLOGIQUES EN LA PREVENCIÓ I ASSISTÈNCIA A LES PERSONES INFECTADES PEL VIH I MALALTS DE SIDA. 9 al 13 de novembre. Lloc: Institut d'Estudis de la Salut. Horari: De 9.00 a 14.00 h. Finalitat del curs: Adquirir els coneixements, tècniques i habilitats necessàries per a la prevenció i l'atenció sanitària a les persones infectades per l'HIV i malalts de sida. Perfil d'entrada: Professionals sanitaris (fins a un màxim de 30 participants). Preu: 20.000 ptes. Informació i inscripció: IES. Balmes, 132-136. 08008 Barcelona. Tel.: 93 542 18 70

- 2A JORNADA SOBRE TRATAMIENTO ANTIRRETROVIRAL EN PEDIATRÍA Dissabte 21 de novembre de 1998.

Lloc: Col·legi de Metges de Barcelona. Organitzat per: FLUSIP (Fundación Lucía Sida Pediátrico). Tractarà sobre: Tractament antiretroviral, profilaxi de la transmissió vertical i aspectes psicosocials de la infecció per l'HIV en pediatria. Preu: 15.000 pts. Informació i inscripció: COMB. Passeig de la Bonanova, 47. 08017 Barcelona. Tel: 93 417 44 63 / 93 418 88 88 ext 305 Fax: 93 418 31 66. E-mail: congres@comb.es

© Generalitat de Catalunya.
Departament de Sanitat
i Seguretat Social
ISSN: en tràmit
DLB: 41 309-98

Direcció:

Jordi Casabona

(Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la Sida de Catalunya)

Joan Colom

(Programa de Drogodependència i Sida)

Albert Giménez

(Programa per a la Prevenció i l'Assistència de la Sida)

Comitè de redacció:

José Luis Martínez

(Programa per a la Prevenció i l'Assistència de la Sida)

Juanjo Mascort

(Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària)

Laura Mitrani

(Sida Studi)

Martí Vall

(Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la Sida de Catalunya)

Adreça per a correspondència:

jmartin@dsss.scs.es

WEBS D'INFORMACIÓ GENERAL SOBRE LA SIDA

Nom de la pàgina WEB	Adreça	Què dona?
VIH i SIDA: (Pàgina el·laborada per Francisco Javier Pardo)	http://www.ctv.es/USERS/fpardo/homegraf.html	Informació general sobre la sida, epidemiologia, clínica, diagnòstic serològic, tractament, prevenció, drets del seropositiu, notícies d'actualitat, adreces
TIMELY TOPICS IN MEDICINE: DISCIPLINA SIDA	http://www.prous.com	Informació general, medicacions, revista mèdica electrònica <i>AIDS Cyber Journal</i> , servei de consulta a experts per correu electrònic i comunicació permanent amb organitzacions governamentals i ONG per mantenir una informació actualitzada sobre la sida
SIDA STUDI	http://www.intercom.es/sidastud/	Informació sobre l'associació, agenda, prevenció, tractaments, premsa. També es poden fer consultes al centre de documentació
MINISTERIO DE SANIDAD Y CONSUMO	http://www.msc.es	Política de prevenció, epidemiologia, <i>Plan de Mobilización Multisectorial 1997-2000</i> , documents del <i>Plan Nacional sobre el Sida</i> , llistat d'ONG